

Biuletyn

Koła Miłośników Dziejów Grudziądza

Rok III: 2005

Data odczytu: 1.6.2005

Edward Wiśniewski

Numer 19 (58)

Data wydania: 1.6.2005

Historia osiedla Kuntersztyn

Historia Kuntersztynu – jako osady sięga początku XVII w. i wg zapisów archiwalnych – w 1633 r. brzmiała – Konterstein. Miejscowość miała wówczas 2 włóki powierzchni. Należała dawniej do dóbr starostwa grudziądzkiego, ale o założeniu i dawnych czasach nic nie wiemy. Obszar jego rozpościerał się na północny-wschód od murów miasta Grudziądza, początkowo na prawym brzegu Trynki – okolice dzisiejszych ulic: Bema, Legionów i Armii Krajowej. Z biegiem czasu, osada się rozrosła na lewym brzegu kanału, sięgając na wschodzie aż do wsi Tuszewo. Do Kuntersztynu należały również podmokłe łąki po dawnym, wyschniętym jeziorze Tuszewskim.

W połowie XVIII wieku, miejscowość została podzielona na dwie części: Wielki i Mały Kuntersztyn.

Wielki Kuntersztyn obejmował głównie północną część miejscowości, w 1748 r. miał powierzchnię 9 włók i został wydzierżawiony na 40 lat dziewięciu gospodarzom za opłatę 20 florenów czynszu od włóki. Za rządów pruskich, w 1782 r. wydano 108 mórg w wieczystą dzierżawę za roczną opłatę – 42 talary. W 1833 r. – siedmiu dzierżawców otrzymało 8 włók ziemi na własność. W zamian byli oni zobowiązani do usuwania zielska i czyszczenia kanału Trynka, dbaniu o groble i mosty. Czynszu płacili 83 talary, a w 1858 r. otrzymali ziemię w wieczystą dzierżawę.

W 1880 r. obszar Wielkiego Kuntersztynu wynosił 777 mórg, posiadał 25 domów mieszkalnych z 99 mieszkańcami. W 1900 r. włączono Wielki Kuntersztyn w granice miasta. W pobliżu dzisiejszej ul. Dąbrowskiego, przy kanale Trynka był zlokalizowany cmentarz ewangelicki, o powierzchni 1500 m² i istniejący do końca I wojny światowej, tj. do 1918 r. Natomiast w północnej części Wielkiego Kuntersztynu – w okolicy dzisiejszej ul. Polnej i kanału Trynka, w połowie XIX w. powstała cegielnia Gramberga, wykorzystująca surowiec z miejscowych pokładów. Istniała ona aż do 1945 r. Dostarczała również surowiec ceramiczny kolejką wąskotorową do cegielni Falcka, usytuowanej przy Tuszewskiej Drodze (ob. ul. Waryńskiego). W 1924 r. przy ul. Okrężnej (ob. Karabinierów) pobudowano koszary wojskowe im. króla Władysława Łokietka – dla Centrum Wyszkożenia Żandarmerii.

Mały Kuntersztyn: We wschodniej części osady Kuntersztyn powstał na dobrach starościńskich majątek Mały Kuntersztyn. W 1764 r. został wydzierżawiony małżeństwu Żydowiczom na 40 lat. Dwa lata później odstąpili oni swoją posiadłość pracownikowi pruskiego inspektoratu grudziądzkiej twierdzy – Meyerowi, za 1400 talarów. Wybudował on masywne domy mieszkalne i budynki gospodarcze. Obok tych zabudowań, od strony wschodniej powstała cegielnia. Zmarł wcześniej, a następca jego był Henryk von Klinggräf, który rozszerzył tę posiadłość, dokupując część Tuszewa. W 1782 r. część Fijewa, leżąca po prawej stronie Trynki została przyłączona do Kuntersztynu.

W 1799 r. właścicielem został Schiemann. Wraz z żoną Elżbietą zorganizował oryginalny ogród z oranżerią, z licznymi gatunkami drzew i krzewów, ozdobiony figurkami.

Następnymi właścicielami byli członkowie rodziny Charles de Beaulieu. Dzięki żonie Paulinie z d. Wunsch, w majątku rozwinęło się życie towarzyskie, przez organizowanie kon-

certów i tańców, występy artystów dla wyższych sfer miasta Grudziądza. W 1861 r. właścicielem został syn Franciszek, który ożenił się z Luizą von Kries.

Dobra Małego Kuntersztynu rozszerzyły się aż do Tuszewskiej Grobli i w głąb Tuszewa. W XIX w. powstały cegielnie Falcka, Merleina a później Fabryka Papy. W 1880 r. sam majątek obejmował obszar 472 mórg, posiadał 20 budynków, 5 domów mieszkalnych, zamieszkiwanych przez 67 osób.

Wracając do 1850 r. - rodzina Charlesa de Beaulieu wykupiła po prawej stronie Trynki część dawnego majątku Fijewo, który już w poprzednich latach posiadał browar. Produkcję piwa na wielką skalę rozpoczęto w 1867 r., a w 1871 r. pobudowano wielkie piwnice do składowania piwa i lodu. Produkcja rozrastała się w szybkim tempie. Oprócz różnych gatunków piw, produkowano w późniejszych latach wody mineralne, cytrynady i oranżady. W 1897 r. browar „Kuntersztyn” stał się spółką akcyjną, istniejącą aż do 1939 r.. Z małymi przerwami i zmianą właścicieli istnieje do dnia dzisiejszego.

Wykaz obiektów osiedla Kuntersztyn.

1. Dwór i folwark – Mały Kuntersztyn
2. Obszar dawnej osady – Wielki Kunterstyn
3. Browar „Kuntersztyn”.
4. Cegielnia H. Gramberga – nie istnieje.
5. Koszary Centrum Wyszkozenia Żandarmerii
6. Basen Miejski
7. Cmentarz ewangelicki – nie istnieje.
8. Ogród Botaniczny
9. Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety
10. Szkoła Podstawowa (ob. Gimnazjum nr 7). Muzeum Martyrologii
11. Starostwo grodzkie i ziemskie – ob. Szkoła Podstawowa nr 13.

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, KMDG.